

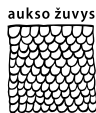
Inese Zandere
Berņiukas ir ūuo

Istorija apie išsaugotą paslaptį

Pirmoji dalis
Baimė

Iliustravo
Reinis Pētersons

Iš latvių kalbos vertė
Laura Laurušaitė

Vilnius, 2020

1 skyrius

Tiltai

Arčiausiai mūsų yra pontoninis tiltas, žemas ir plokščias kaip medinės grindys. Dabar tikriausiai jis liks vienintelis, kuriuo iš Pardaugavos bus galima patekti į Rygą. Jeigu kas nors sutaisys. Kas bus tie taisytojai – rusai ar vokiečiai, ateitis parodys...

Išėjau į lauką, pamačiusi mūsų kaimynus, Lipkes, – jie sustoję gatvėje prie savo vartelių ir žvelgia į senamiesčio pusę. Kitapus Dauguvos tarsi degtukas plaukstosi ugnis, tai Pėterio bažnyčios bokštas. Nuo Balasto užtvankos toloka, bet įžiūrėti galima. Iš tolo pasisveikinu su kaimynais. Po kojomis nesipainioju, sustoju prie savo kiemo ir žiūriu. Dega ir dega. Bokštui galas.

Bet tai, ką Lipkės prie savo vartelių kalba, aš visada girdžiu. Ne, tyčia niekada nesiklausau, tiesiog girdžiu.

Dabar dėdė Žanis tyli, rankas į kišenės susikišęs, kalba tiktai Alfredas:

– Kažin, kas tą Pėterį subombardavo – vokiečiai ar rusai? Dabar iš visų pusių beldžia. Tikriausiai priešlėktuvinio pabūklų sviedinys pataikė, kitaip nebūtų šitaip užsiplieskęs.

Teta Johana tik kartkartėm sudejuoja:

– Tiesiai į Pėterio bokštą... Jei ta ugnis ir toliau plėsis, visas senamiestis supleškės!

Bet Alfredas paprieštarauja:

– Nebus taip blogai, vėjas į Dauguvos pusę.

– Ar ir Dauguva užsidegs?

To klausia Zigis. Jis irgi ten stovi, viena ranka apglėbęs savo Džerį, prisispaudęs šuniui prie šono. Džeris, atlošęs galvą, žiūri ne į Dauguvą, o Zigiui į akis, prikiša snukį ir lyžteli berniukui skruostą, lyg norėdamas pasakyti: „Nebijok. Dauguvai tai jau tikrai nieko neatsitiks.“

Vyresnis brolis sprigteli Zigiui į pakaušį.

– Ištisis metus į mokykląėjai, o tokius niekus tauziji! Argi vanduo gali užsidegti, ką, Ziga?

Zigiui aštuoneri – jis trejais metais už mane jaunesnis, tik pernai rudenį pradėjo mokytis pirmoje klasėje. Tais metais Lipkės įsigijo jūreivio Kelermano namą ir persikėlė pas mus į Kipsalą, – ir Džerio jie tada dar neturėjo. Užtat buvo vyresnė Zigio sesuo Aina, kurios dabar nebėra. Aišku, kažkur yra, bet čia nebesimato.

– Žani? Kaip tu manai...

Teta Johana nutyla, bet dėdė Žanis, matyt, supranta, ką žmona norėjo pasakyti.

– Manau, kad suspėjo. Aina tikrai praneš, kai tik galės.

Alfredas burbteli:

– Kai galės... Ką ji galės, jeigu karas prasidėjo. Dabar jau frontas per vidurį. Sesė anoj pusėj, mes šitoj.

Teta Johana atrodo susirūpinusi, rankos pakištos po prijuoste, lūpos suspaustos, tarsi ji baimintųsi, kad ugnis persiris per Dauguvą iki Balasto užtvankos. Dėdė ištraukia ranką iš kišenės ir apkabina ją per pečius, kita ranka pakedena plaukus Zigiui.

Kad Dauguva užsiliepsnos – mažų berniukų pasakėlės. Ir kas čia Kipsaloje degins, kam čia reikia, Kipsala yra ramus užkampis, toli nuo visų akių. Mes Rygą matom, bet kas čia mus krūmuose matys.

Karšta, smėlis grindinio plyšiuose nuo sausros pavirtęs baltomis dulkėmis, akmenys svilina pėdas, basom kojom stovėti galima tik ant žolytės. Norisi išsimaudyti, nusileisti prie mano tėčio valčių priekplaukos, įbristi, panardinti galvą po vandeniu ir pažiūrėti, kas ten Dauguvoje vyksta. Kaip nuo upės dugno

kyla burbuliukai ir sraigės šliaužioja po smėlį, palikdamos dryžių raštus. Tie, kurie po vandeniu, dar toliau nuo visų šaudymų ir kariavimų. Kas jiems darbo, į juos juk nešaudo. Ar žuvys Dauguvoje girdi, kad visą laiką dunda kažkur ant žemės arba ore? Bet sviedinys gali įkristi į Dauguvą, tada ir sraigių nameliams būtų galas, taip pat kaip ir tiems, kurie dabar pleška senamiestyje.

Šen bei ten ant Balasto užtvankos stovi dar vienas kitas Kipsalos gyventojas, štai dvi kaimynų senutės su skarelėmis trypčioja anapus sodo tvoros, joms už nugaros staiposi ožka. Pro savo tvoros plyšį dėbteli teta Vera, kuri atrodo kaip vyras. Į kitą pusę nuo mūsų namo stovi kelios žvejų žmonos. Žvejų čia

daug, mano tėtis irgi žvejoja. O Žanis Lipkė ne. Jis dirba uoste, ir žuvis teta Johana perka iš mano mamos. Mama dabar irgi išėjusi į lauką, stoviniuoja su kitom poniom. Labą rytą, ponia Rinkus, labą dieną, ponia Karalius, labą vakarą, ponia Viksva! Taip ir ne kitaip, o jei ne, tegu man akys užsitraukia! Bet namie mama su tėčiu tą ponią Viksvą vis tiek vadina Viksvuole.

Visi nerimastingai žvelgia į aną Dauguvos krantą, tik Zigis atsitūpęs žaidžia su šunim, kuris karštyje šnopuoja, iškoręs liežuvį.

– Ko tu nori, Džeriuk? Nori maudytis? Nori?

– Raminkis, sūnau, su tuo savo šunim, – sako Zigio tėtis. – Ne maudynės dabar galvoj.

Netikėtai sugriaudi visa Dauguva. Džeris ima piktai skalyti, arčiau ir toliau prisideda kiti sunerimę šunys. Kurtinantis sprogimų garsas nusirita upe aukštyn, darsyk ir dar.

– Dauguva sprogo!

Zigis vis dar tupi, abiem rankom stipriai įsitvėręs į Džerio kailį, o Džeris tik loja, pats tikriausiai nesuprasdamas ko, – dėl triukšmo, ant žmonių, iš baimės.

– Nutilk, Džeri! Ramiai! Užsičiaupk! Eisi į būdą! – piktai apšaukia Žanis.

– O Dieve, – sudejuoja teta Johana, – tiltus sprogdina.

Zigis dar tvirčiau apglėbia Džerį.

– Nevaryk šuns, be Džerio baisu!

Sprogimai pamažu nuščiūva, išsisklaido dūmai, ir kipsaliečiai tolumoje išvysta gabalais sudraskytus tiltus: keli Žiemgalos tilto ir naujojo geležinkelio tilto fragmentai suvirte į Dauguvą. Didieji, stiprieji geležiniai ir akmeniniai tiltai sugurinti. Tik žemai palei upę besitiesiantis pontoninis tiltas likęs beveik sveikas. Beveik, bet ne visai. Pontoniniam tiltui irgi kliuvo.

Šiandien žemyn prie Dauguvos neisiu. Man atrodo, kad jau dabar regiu pasroviui plaukiančias negyvas žuvis išvirtusiais pilvais.

– Na, Džeriuk, išsigandai, ką? Ne, ne, tu didelis, narsus šuo. Geras šuo. Tu nieko nebijai, ar ne? – sako Žanis ir žiūri į Zigį, kuris nerangiai stojasi, tarsi keliai būtų atsisakę lankstytis.

– Pameni, Zigi, kaip Džeris kėsinosi apversti Varno valtį? Niekaip nedavė kelio, – sako Alfredas.

Taip tikrai buvo. Čia pat, apačioj prie Dauguvos. Žvejys Varnas – tai mano tėtis, jie su dėde Žaniu geri draugai. O vieną sykį, kai tėtis grįžo namo su laimikiu, jam teko griebti iš valtės nemažą žuvį ir sviesti Džeriui į snukį, kad šuo neplauktų tiesiai į valtį.

– Toks jau jis yra, kietasprandis, pramušgalvis, nenori duoti kelio, – sako Johana, tik žiūri ne į šunį, o į savo vyrą.

– O su tėčiu? Baisu? – paklausia Zigio Žanis ir užsikelia berniuką ant pečių, kad šis matytų platesnį vaizdą.

– Su tėčiu nebaisu, su mamyte nebaisu, su Džeriu nebaisu. Ir su peiliu nebaisu! – išvardija Zigis ir išsitraukia savo kišeninį peiliuką.

– A, tas prašmatnūs švedišką peiliuką, kurį tau tėtis dovanojo. Dar nespėjai sulaužyti, pliauskas drožinėdamas!

Bokštui ir tiltams galas, o jie visi juokiasi. Džeris šokinėja, norėdamas pasiekti Zigį, sėdintį dėdei Žaniui ant pečių.

Girdžiu, kaip mano mama šaukia:

– Silvija! Užteks spokso, marš namo! O siaube, o siaube, kas vyksta!

Ir aš einu, plačiai šypsodamasi. Tikriausiai reikėtų verksti, bet ir aš šypsausi.